

TWICKEL: KASTEELWANDELING

ROUTE 4,5 km

Een wandeling langs bos, water, akkers, boerderij, ijsbaan, molen, moestuin en natuurlijk kasteel Twickel. Met niet alleen uitleg over natuur en landschap maar ook over de historie van het stadje Delden en landgoed Twickel en zijn bewoners.

Route gemaakt door Stichting Twickel.

20
23

Twickel: Kasteelwandeling

Twickel: Kasteelwandeling

Hoe kom ik bij het startpunt?

Startpunt: Parkeerplaats Twickel, Twickelerlaan 7, Ambt Delden. Parkeren: €2,- OV: 5 minuten wandelen vanaf station Delden naar startpunt.

Twickel: Kasteelwandeling

4,5 km

1

Bezoekerscentrum

Bezoekerscentrum

Tegenover het parkeerterrein ligt het bezoekerscentrum/landgoedwinkel van Twickel. In dit entreegebouw naar het huispark kun je informatie over het landgoed krijgen en Twickel-artikelen kopen, zoals tafellinnen, wijn, honing en streekproducten van pachters: o.a. kaas, bier en Twents landvlees.

Openingstijden

Open van april t/m oktober, woensdag t/m zondag 10.00 - 17.00 uur. Van nov t/m mrt, vrijdag t/m zondag 11.00 - 16.00 uur.

2

Kasteel Twickel

Kasteel Twickel

Centraal op landgoed Twickel ligt het kasteel. De oudste delen, waaronder de toren aan de voorzijde, stammen uit de 15e eeuw. Door de eeuwen heen is het kasteel flink veranderd. Zo zijn de 'bouwhuizen' met paardenstallen en koetshuis op het voorplein bijgebouwd in de 18e eeuw.

Huis to Eysinc

Landgoed Twickel is ontstaan in de middeleeuwen. De oudste vermelding van een huis op de plek van het huidige kasteel is uit 1347. In dat jaar kocht Herman van Twickelo het 'Huis to Eysinc', zoals het in de koopakte genoemd werd. Deze akte is een van de oudste stukken in het huisarchief van Twickel.

Families

Tussen 1347 en 1953 is Twickel steeds vererfd van vader op zoon of dochter. Zo kwam het landgoed achtereenvolgend in bezit van de families Van Twickelo, Van Raesfelt, Van Wassenaer Obdam en tot slot Van Heeckeren van Wassenaer.

Kinderloos

De laatste eigenaresse, barones Van Heeckeren van Wassenaer, gravin Van Aldenburg Bentinck, had geen kinderen en besloot Twickel in 1953 in een stichting onder te brengen om het als natuur- en cultuurmonument in stand te houden.

Bewoond

Een van de doelen van de stichting is dat het kasteel bewoond blijft. De Barones woonde er tot haar dood in 1975. Nu woont er een van haar achterneven, Roderik Graf zu Castell-Rüdenhausen. Omdat het kasteel bewoond is en het interieur kwetsbaar, is het beperkt open voor publiek.

<http://www.twickel.nl> (Meer informatie?)

3

Blasiuskerk

Blasiuskerk

De oudste vermelding van Delden is van 1036. Het was toen waarschijnlijk nog een buurschap. In 1118 wordt de kerk (nu Oude Blasius) voor het eerst genoemd. De bisschop van Utrecht schonk de kerk toen aan het Kapittel van Sint-Pieter in Utrecht. De oudste delen van de kerk zijn uit de 12e eeuw.

Stadsrechten

Delden kreeg in 1333 stadsrechten, vandaar dat we het een stad mogen noemen. Een kleintje weliswaar, want het heeft maar 7.300 inwoners. Sinds 2001 is Delden onderdeel van de gemeente Hof van Twente. Aan het stratenpatroon en bebouwing kun je zien dat Delden in de middeleeuwen is gebouwd.

Hotel restaurant De Zwaan

Hotel & Brasserie De Zwaan ligt in het centrum van de historische vestingstad Delden. Terras aan de straatkant.

<https://www.dezwaandelden.nl> (Hotel Brasserie De Zwaan)

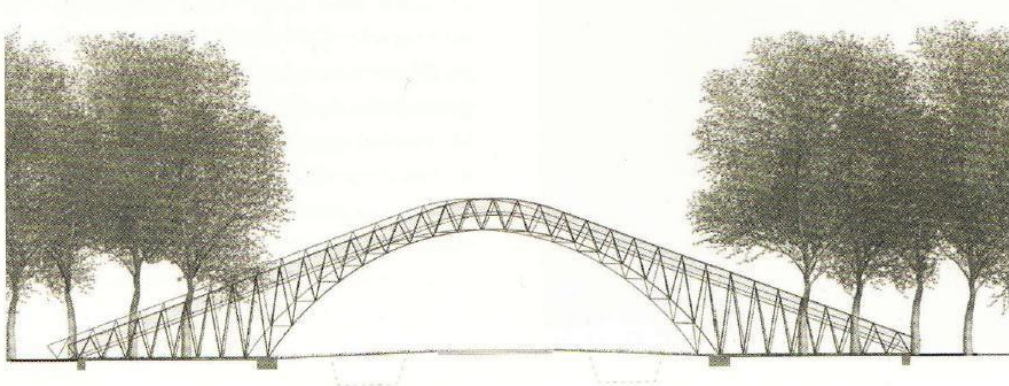
4

Voetgangersbrug

Tien meter hoge brug

Met de komst van de rondweg in de jaren 70 werd de verbinding tussen Delden en landgoed Twickel doorgesneden. Landschapsarchitect Michael van Gessel ontwierp een tien meter hoge brug die de historische looproute weer moet herstellen.

Staal

De loopbrug is geïnspireerd op staalconstructies uit de 19e eeuw, zoals de Eiffeltoren. Aan de andere kant van de brug staat een 'handwijzer' (bordje) met steden erop. Deze duidt op de reislust van de bewoners van het kasteel in de 18e en 19e eeuw.

Eiffeltoren

"Parijs heeft de Eiffeltoren, New York het Empire State Building en Delden heeft nu de nieuwe voetgangersbrug", aldus dhr. Van den Wall Bake, voorzitter Stichting Twickel, bij de opening van de brug in 2016.

Steen van Petzold

Petzold

Landschapsarchitect Carl E.A. Petzold (1815-1891) heeft veel gedaan voor Twickel. Hij ontwierp o.a. het 'overpark', het landschappelijke park tegenover het kasteel. Deze gedenksteen ligt langs het door Petzold aangelegde pad naar Carelshaven.

Bijl

Op de steen staat de tekst die hij ooit schreef in het gastenboek van Twickel. In het Nederlands vertaald: 'De landschapsarchitectuur is schilderen in de natuur. Het werktuig voor de totstandkoming is de spade. Het werktuig voor het behoud en de uitbouw is de bijl'.

Twickelervaart

Vaart

Wat nu een slotje lijkt, was vroeger een echte 'vaart'. Rond 1800 voeren hier vrachtboten met handelswaar van Carelshaven (vroeger een haven met herberg, nu een hotel) via de Regge naar allerlei plekken in Nederland zoals Zwolle en Amsterdam.

Zompen

Zo'n 100 jaar lang vervoerden kleine vrachtschepen - de zogenaamde 'zompen' - turf, voedsel en gezaagd hout naar Delden. Op de terugweg namen ze vooral linnen mee, dat op de beurs in Amsterdam werd verhandeld.

Carel van Wassenaer

Een van de bewoners van Twickel, Carel van Wassenaer, liet de vaart rond 1775 graven. Bij het eindpunt van de vaart kwam een haventje met schippersherberg, die naar hem werd vernoemd: 'Carelshaven'.

Natuurreservaat Breeriet

Natuurreservaat

Verscholen in het bos ligt De Breeriet, ooit ontworpen als wandelpark maar sinds 1895 natuurreservaat met bijzondere boomsoorten. Omdat er veel vogels broeden, is het park alleen open voor publiek op Open Monumentendag (2e zaterdag in september) en tijdens speciale rondleidingen.

Kolonies blauwe reigers

Het park werd in 1871 ontworpen door landschapsarchitecten Zocher en Petzold. Eind jaren '90 van de 20e eeuw is het park in oude glorie hersteld. Omdat er zoveel water is, voelt o.a. de blauwe reiger zich er prima thuis. Hele kolonies nestelen elk voorjaar weer in de hoge bomen.

Bosbeheer

Kappen

Bomen kunnen honderden jaren oud worden, maar hebben niet het eeuwige leven. Een bouseigenaar die zijn bos gezond wil houden, doet er verstandig aan op tijd te kappen. Anders gaat de natuur zelf aan de slag, zoals tijdens een storm in 1990 toen hier 2x keer de jaarroogst aan hout omver werd geblazen..

Jonge en oude bomen

Zelf kappen is vaak beter. De kunst is om een vitaal bos te krijgen met evenwichtige leeftijdsopbouw, met jonge en oude bomen. Soms blijven dode bomen een tijd staan om onderdak te bieden aan dieren en vogels, zoals de specht die dol is op dood hout.

Houtoogst

Op Twickel wordt de houtoogst vooral gebruikt voor de lokale vraag, zoals de bouw van boerderijen, huizen en bruggen. Wat overblijft is brandhout. Het vellen van bomen gebeurde vroeger met trekzaag en bijl, tegenwoordig met motorzaag of zelfs met een 'harvester', een houtoogstmachine.

Kreeftengat

Kreeftengat

Het 'Kreeftengat' is voor veel wandelaars een favoriet plekje. De Oelerbeek is op deze plek wat verbreed, waardoor een vijver is ontstaan.

Oelerbeek

De Oelerbeek stroomt van de watermolen in Oele via een zogenaamde 'onderleider' onder het Twentekanaal door naar de Noordmolen, hier verderop. Uiteindelijk mondt de stroom uit in de Bornsebeek.

Oelerbeek

IJsvogel

Het Twickelerbos is een paradijs voor vogels. O.a. de ijsvogel voelt zich hier prima thuis, bijvoorbeeld hier bij de Oelerbeek. Zijn hemelsblauwe en groene kleuren dienen als camouflage als hij vlak over het water vliegt.

Spechten

Het bos lokt ook allerlei soorten spechten, die dol zijn op de oude bomen en dood hout. Daarnaast zie je hier blauwe reigers, die

graag broeden in natuureservaat De Breeriet, iets verderop.

Kleaver en kruiper

Tot slot nestelen de boomklever en de boomkruiper hier graag. Deze laatste kruipt alleen van beneden naar boven langs de boomstammen, in tegenstelling tot de klever die beide kanten op kan.

Ijsbaan

Barones

Barones van Heeckeren van Wassenaar hield van schaatsen en was vaak als schoonrijdster te vinden op de baan.

Ijsbaan

Het terrein van de ijsbaan was heel lang een vloeiveide, waar water werd opgeslagen om de Noordmolen in droge perioden draaiende te houden. Aan het einde van de 19e eeuw raakte de molen buiten gebruik en werd het terrein een ijsbaan

Noordmolen

Koren- en oliemolen

Ooit stonden hier twee watermolens langs de Oelerbeek: een korenmolen en een oliemolen. De korenmolen maalde meel uit rogge, boekweit en mout. Deze werd in 1825 afgebroken omdat de concurrentie van windmolens te groot werd.

Noordmolen

De Noordmolen (meer dan 650 jaar oud) is een oliemolen; hier sloeg men lijnolie uit vlaszaad. Deze molen verloor de strijd van de moderne stoommolens. Sinds 1990 houden vrijwillige molenaars de molen in bedrijf; zij slaan nog steeds olie uit lijnzaad (vlaszaad) en geven daarbij tekst en uitleg.

Kijk voor meer informatie en openingstijden op:

<https://noordmolen-twickel.nl> (noordmolen-twickel.nl)

Museumboerderij Wendezoele

Boerenleven

Wendezoele toont het boerenleven op Twickel tot ongeveer 1950. Je ziet er het kleinschalige gemengde boerenbedrijf met o.a. roggeteelt - tot de 18e eeuw grootste inkomstenbron voor de boeren hier - een kleine veestapel en moestuin voor eigen levensonderhoud.

Kunstmest

Pas na de introductie van kunstmest eind 19e eeuw, konden de boeren de grond intensiever bebouwen en voedergewassen telen. Hierdoor werd de veestapel en melkproductie groter. De boerderijen op Twickel veranderden in gemengde bedrijven met roggeteelt en melkveehouderij.

Landbouwrevolutie

Rond 1950 - de landbouwrevolutie - kwam een tijdperk van schaalvergroting, mechanisatie en specialisatie en het gemengde bedrijf verdween. De Wendezoele organiseert in 2021 activiteiten rond Textiel Festival Twente, kijk hier voor meer

informatie:
<https://www.wendezoele.nl> (www.wendezoele.nl)

14

Kwekerij De Border

De Border

Bij kwekerij De Border vind je winterharde planten en tuinrozen. De voorbeeldborders en het rosarium zijn gratis te bezoeken.

<https://border.nl> (www.border.nl)

15

Moestuin

Moestuin

De ommuurde moestuin ligt naast het huispark van Twickel. Hier worden - net als vroeger - groenten, fruit en bloemen gekweekt. De moestuin is nog steeds de 'gebruikstuin' voor het kasteel: dinergasten krijgen bijvoorbeeld snijbiet en sla uit de moes geserveerd.

Verkoop

In het seizoen, van mei tot eind november, worden de rijpe groenten en fruit verkocht in het verkoopstalletje achter in de moestuin. Open: woensdag- en vrijdagmiddag van 13.00-16.00 uur. Gratis entree.

Iron house

Bijzonder zijn o.a. de grote pronkkas (Iron house), het leifruit langs de muren, de rabarber in bleekpotten en de sla onder glazen 'cloches'.